

ART IN DEMOCRACY

BORBA ZA DEMOKRATSKE VRIJEDNOSTI IZ PERSPEKTIVE
SUVRMENIH EUROPSKIH UMJETNIKA

NASTAVNI MATERIJALI

SAZNAJTE
VIŠE O IZLOŽBI

© Europska unija, 2023

Zabranjuje se svaka reprodukcija, adaptacija, djelomična izmjena ili ponovni prijenos preko televizije, kabelske televizije ili interneta djela iz repertoara SABAM-a
bez prethodnog odobrenja Belgijskog udruženja autora, skladatelja i nakladnika – SABAM, Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, rue d'Arlon 75-77, 1040 Bruxelles, BELGIJA

Telefon: +32 022868280

Internetska stranica: <http://www.sabam.be>

Adresa e-pošte: visual.arts@sabam.be

Sadržaj

Uvod.....	5
Dio 1: Popis umjetničkih djela i njihov odnos s demokracijom.....	6
1. Europska unija. Projekt europske izgradnje.	
Demokracija i njezina pravila igre	7
2. Građanski i politički angažman.....	11
3. Odnos građana s javnom upravom i pravosuđem	16
4. Rizici i opasnosti za demokraciju. Otpor civilnog društva ugnjetavanju	19
5. Masovni mediji i demokracija.....	27
6. Demokracija i urbana transformacija	31
7. Demokratizacija umjetnosti.....	35
Dio 2: Intervjui s umjetnicima	40
Dio 3: Nastavni plan – Istraživanje demokracije u umjetnosti i s pomoću nje	46
Dodatni Materijali.....	54

Pregled tema i povezanih umjetničkih djela:

1. Europska unija. Projekt europske izgradnje. Demokracija i njezina pravila igre

- Françoise Schein (r.1953.) - *IDEOGLYPHE EUROPÉEN*, 1988., Belgija **RAZGOVOR**
- John Vassar House (1926. – 1982.) - *PARLAMENTO EUROPEO* 1979, 1979., SAD
- John Goldie Lynch (r.1946.) - *HÉMICYCLE STRASBOURG*, 1987., Nizozemska
- Olivier Strebelle (1927. – 2017.) - *CONFLUENCES*, 1989., Belgija

2. Građanski i politički angažman

- Fabian Edelstam (r.1965.) - *PORTRET PAULA-HENRIJA SPAAKA*, 2013., Švedska
- *PLAKAT NAGRADE SAHAROV ZA SLOBODU MIŠLJENJA* (1993.)
- Pisači stroj Continental - Pisači stroj Josefa Antalla. Mađarska
- Paul Graham (r.1956.) - *BEZ NASLOVA, BELFAST (BETONSKA KLUPA)*, Ujedinjena Kraljevina
- Jörg Immendorff (1945. – 2007.) - *WÄHLE*, 1979., Njemačka

3. Odnos građana s javnom upravom i pravosuđem

- John Goldie Lynch (r.1946.) - *GIROKANTOOR*, 1983., Nizozemska
- Hanna Collins (r.1956.) - *POWER IS WORK, WORK IS POWER*, 1990., Ujedinjena Kraljevina **RAZGOVOR**
- Galli (r.1944.) - *AN DAS VERSORGUNGSAMT [Upućeno uredu za socijalnu skrb]*, 1983., Njemačka

4. Rizici i opasnosti za demokraciju. Otpor civilnog društva protiv ugnjetavanja

- Willi Doherty (r.1959.) - *ENDURING, DERRY*, 1992., Ujedinjena Kraljevina
- Willi Doherty (r.1959.) - *MANY HAVE EYES BUT CANNOT SEE*, 1992., Ujedinjena Kraljevina
- Two/Four/Two (umjetnička skupina osnovana 1996.) Costas Mantzalos (r.1963.) & Constantinos Kounnis (r.1973.) - *BELIEVE IN ME*, 2005., Cipar **RAZGOVOR**
- James Hanley (r.1965.) - *The Convert*, 1992., Irska
- Andrej Danijel (1952. – 2019.) - *TRILOGY: THE ELUSIVE MEANING OF CAUSE AND EFFECT, TO BRUEGEL; THE MATING SEASON OF THE LEVIATHANS; THE DEATH OF THE WORKER X*, 2009., Bugarska
- Flo Kaserau (r.1985.) - *FEARS OF A MUSEUM DIRECTOR*, 2014., Estonija
- Yannis Gaitis (1923. – 1984.) - *THE PARADE*, 1983., Grčka
- Dan Wolgers (r.1955.) - *HÄR SLUTAR ALLMÄN VÄG* (serija), *KRAJ JAVNE CESTE III*, 1995., Švedska

5. Masovni mediji i demokracija

- Olaf Metzel (r.1952.) - *IL MESSAGERO, MERCOLEDI 12. OTTOBRE 1988.*, 1989., Njemačka
- Antoni Clavé (1913. – 2005.) - *NEW YORK II*, 1989., Španjolska
- Anna Baumgart (r.1966.) - *WALL*, 2008., Poljska
- Frank Thiel (r.1966.) - *BERLIN* (serija od šest fotografija), 1990., Njemačka

6. Demokracija i urbana transformacija

- Nadežda Oleg Ljahova (r.1960.) - *MOTIF I (DRŽAVNA MAŠINERIJA)*; izdanje 1/4, Bugarska
- Rafał Olbiński (r.1945.) - *LA POLOGNE DANS L'U.E.*, 2004, Poljska
- Vasilena Gankovska - *AN AFTERNOON AT BURGGARTEN #2*, serija „A Burggarten Afternoon”, 2007.
- Boris Misirkov (r.1971.) i Georgi Bogdanov (r.1971.) - *VALCHEVS FAMILY, BUZLUDZHA PEAK*, (Iz serije „Weekend 2126“; izdanje 3 + 1), Bugarska

7. Demokratizacija umjetnosti

- Jaan Elken (r.1954.) - *KNOCK, KNOCK KNOCKING ON HEAVEN'S DOOR*, 2007., Estonija
- Joep Van Lieshout (r.1963.) - *MEDICINE CABINET*, 1992., Nizozemska **RAZGOVOR**
- Marko Blažo (r.1972.) - *WARHOL 1*, 2007., Slovačka
- Ruth Bianco (r.1954.) - *LINES OF MIGRATION*, 2020., Malta **RAZGOVOR**
- Edith Karlson (r.1983.) - *FAMILY*, 2019., Estonija

UVOD

Svrha nastavnih materijala je **pružiti nastavnicima praktične smjernice za izložbu Art in Democracy**. Izložba se fizički može razgledati na različitim mjestima u Bruxellesu i Strasbourg, ali , što je još važnije, **svi materijali dostupni su i na internetu**. Dostupne informacije **temelje se na općenitom pristupu** kako bi se mogle **prilagoditi nastavnim potrebama na međunarodnoj razini** jer se one razlikuju od države do države. Zahvaljujući tome ponudu možete koristiti u skladu s vašim potrebama.

S obzirom na predstojeće **izbore za Europski parlament u lipnju 2024.**, bilo bi zanimljivo pružiti učenicima priliku da razmisle o demokraciji i o tome što ona za njih znači. Promatranje Europe i njezinih **demokratskih vrijednosti kroz oči europskih umjetnika** pruža nam priliku da se **kroz estetsko iskustvo i iskustveno učenje posvetimo temi demokracije i demokratskih vrijednosti**. Umjetničko izražavanje može doprinijeti **angažmanu učenika, pokrenuti rasprave u razredu i potaknuti promišljanje o toj temi**.

U prvoj dionici nastavnih materijala nalaze se **konkretnе informacije o odnosu sedam odabralih tema i pojedinačnih umjetničkih djela izložbe prema demokraciji**. Ispod svakog umjetničkog djela pronaći ćete „**kutak za nastavnike**“ s praktičnim idejama o tome kako potaknuti umjetničko stvaralaštvo učenika na temelju pruženog umjetničkog primjera.

U drugom odjeljku nastavnih materijala pružaju se ideje kako iskoristiti **razgovore**, koji su vođeni s nekim od zastupljenih umjetnika o njihovim djelima koja su dio izložbe, kao i o njihovim osobnim stavovima o važnosti umjetnosti u demokraciji. Taj dio uključuje **ključne izjave** umjetnika i **skup od pet pitanja** koja se mogu postaviti u učionici. Kako biste pobudili zanimanje za tu temu, prvo možete upitati učenike o njihovim vlastitim stavovima o umjetnosti u demokraciji, a potom ih usporediti sa stavovima umjetnika.

I – najvažnije, treći odjeljak nudi konkretan **plan nastavnog sata**. Njime se nastavnicima omogućuje vrlo praktičan pristup s nizom aktivnosti koje se mogu provesti u učionici. Od učenika će se tražiti da izraze svoje misli i osjećaje, da vode rasprave, postignu kompromise i prate rasprave u skupini na temelju većine glasova. Na taj se način s teorije prelazi na razumijevanje demokracije kroz iskustva iz stvarnog života, interakcije i suradnju s drugima kako bi se postigao zajednički cilj.

Odnos prema izložbi 'Art in Democracy'

Izložba Art in Democracy temelji se na umjetničkim djelima iz zbirke suvremene umjetnosti Europskog parlamenta. Simone Veil, prva predsjednica izravno izabranog Europskog parlamenta, pokrenula je zbirku 1980. Riječ je o jedinstvenoj umjetničkoj zbirci s više od 500 europskih umjetničkih djela koja potvrđuje europski moto „Ujedinjena u raznolikosti“. Ona odražava kulturnu baštinu Europe i izraz je njezina kulturnog identiteta i međukulturalnog dijaloga. Zbirka neprestano raste te na umjetnički način dočarava dosadašnje putovanje Europske unije i sve što ona tek treba postići.

Uz svijest o kulturnoj i komunikacijskoj moći umjetnosti, izložba Art in Democracy prikazuje odabrana umjetnička djela iz zbirke, raspoređena u sedam tematskih područja koja sagledavaju temu demokracije iz različitih kutova.

DIO 1

Popis umjetničkih djela i njihov odnos s demokracijom

U ovom su dijelu sva umjetnička djela koja su dio izložbe raspoređena u sedam tematskih područja. Neka umjetnička djela obrađuju više tema. Možete ih drugačije razvrstati s obzirom na nastavni cilj. Informacije o svakom umjetničkom djelu služe kako bi se istaknuo odnos tog djela prema demokraciji. U posebnom odjeljku za nastavnike ispod svakog umjetničkog djela pronaći ćete ideje o tome kako potaknuti vaše učenike na kreativno stvaralaštvo. Nastavni plan u trećem odjeljku može se prilagoditi umjetničkom djelima koja odaberete. Cilj nije samo da učenici razviju svoj umjetnički izričaj, već i da sagledaju ostvarena djela i o njima raspravljaju.

1. Europska unija. Projekt europske izgradnje. Demokracija i njezina pravila igre

Prva tema predstavlja umjetnička djela iz zbirke koja se bave izgradnjom EU-a i s time povezanim idejama. To obuhvaća aspekte kao što su:

- izgradnja Europe
- Europski parlament kao središte demokracije
- podjela ovlasti u EU-u
- EU – sjecište mnoštva kultura, ljudi, jezika itd. i njihova stalna težnja za bratstvom, razumijevanjem i suživotom.

Françoise Schein < Ideoglyphe Européen > (1988)

Ovo umjetničko djelo ima složenu strukturu labirinta sa stazama i prvcima koji se presijecaju na zahrđaloj metalnoj površini. Unutar te strukture male električne žarulje pokazuju gdje se na karti nalaze glavni gradovi EU-a. Osim toga, niz malih satova pokazuje različite vremenske zone, što simbolizira razumijevanje i dogovor među zemljama.

Umjetnica je svoju reljefnu ploču opisala kao „*apstraktno djelo koje se zapravo bavi temom europske izgradnje. Opisujući granice kontinenta u pokretu i u punom zamahu, to je djelo osmišljeno dvije godine prije pada Berlinskog zida. Predosjetivši događaj koji će potresti Evropu nakon Drugog svjetskog rata, ovu sam skulpturu izradila nakon što sam deset godina živjela u New Yorku, a to dugo razdoblje odsutnosti i otuđenja nedvojbeno mi je omogućilo da, zahvaljujući tom pogledu izvana, shvatim koheziju koja postoji među svim europskim zemljama, koheziju koju je stvorio jedan narod: Europljani*“.

„Ideoglyphe“ je bio jedan od prvih radova velikih dimenzija koje je izradila 1989. Njezin međunarodni projekt urbane umjetnosti, izložen na brojnim postajama podzemne željeznice u europskim glavnim gradovima, bavi se osnovnom temom: mrežom. Kroz svoju je umjetnost izrazila bliskost između znanja i demokracije.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- nacrtaju kartu EU-a
- pronađu kreativne načine za označavanje glavnih gradova na karti
- pronađu kreativne načine povezivanja država članica EU-a
- na kreativan način naznače kad se koja država priključila EU-u.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/ideoglyphe-europeen/>

RAZGOVOR

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156086

John Vassar House < Parlamento Europeo > (1979)

„Parlamento Europeo“ predstavlja važnu ulogu Europskog parlamenta kao pokretačke snage parlamentarne demokracije u Europi. On je nalik velikom kompasu, astrolabu ili znanstvenom navigacijskom alatu te simbolizira poseban trenutak u europskoj povijesti kada je prvi put uvedeno opće pravo glasa za Europski parlament. Njime se odaje počast izborima za Europski parlament 1979. i označava trenutak u kojem je više europskih zemalja bilo na korak do pristupanja Uniji.

Elementi u obliku klina predstavljaju devet država članica, a veličina svakog od njih odgovara moći koju nose glasovi pojedine države. Vanjske površine odražavaju jedinstvenost svake zemlje, dok unutarnja površina prstena simbolizira njihovo jedinstvo unutar Europskog parlamenta.

Tri pokreta suprotno smjeru kazaljki na satu u unutarnjem krugu predstavljaju kronološki razvoj novije europske suradnje: Francusku – Njemačku, Beneluks – Italiju i Dansku –

Ujedinjenu Kraljevinu – Irsku. Grčka čeka ulazak u krug. Baza, koja simbolizira biračko tijelo, sastoji se od različitih političkih struja na kojima počiva cijela parlamentarna struktura. Te se struje slijevaju jedna u drugu kao kinetička sila koja pokreće aktivnosti Parlamenta.

Te su duboke ideje pretočene u zapanjujući rotirajući mehanizam, sličan imaginarnom kompasu ili satu. Ako se postavi pod dinamičnim kutom na svojoj osi, skulptura dočarava usklađene aktivnosti između zemalja koje su 1979. bile dio Europske unije i onih koje su uskoro trebale pristupiti.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- priupe fotografije država članica EU-a
- razmisle o formatima i tehnikama koji će poslužiti da se te fotografije rasporede na umjetnički način kako bi se njima prikazalo kronološko pristupanje Europskoj uniji.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/parlamento-europeo-1979/>

John Goudie Lynch < Hemicycle Strasbourg > (1987)

Ova slika dočarava trenutak s plenarne sjednice u vijećnici prilikom predsjedanja predsjednika Europskog parlamenta Pietera Dankerta 1987. godine. Upravo se u vijećnici raspravlja o europskom zakonodavstvu. Prizor dočarava mnoštvo nezamjetnih događaja koji se istovremeno odvijaju u vijećnici (šaputanje, pregledavanje dokumenata i brojni drugi). Trenutak u vremenu koji sažima demokratski izabranu europsku instituciju u trenutku rada.

Kutak za nastavnike:

Konkretnije ideje naći ćete u kurikulumu u trećem dijelu ovog paketa.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/hemicycle-strasbourg/>

Oliver Strebelle < Confluences > (1989)

Oliver Strebelle stvorio je zapanjujuću čeličnu skulpturu koja nalikuje čvrstom stablu s cilindričnim debлом koje se diže visoko i tjera svoje grane u obliku brojnih skupova cjevčica. Te se cjevčice spajaju, šire i lagano ljušljaju u atriju zgrade Paul-Henri Spaak Europskog parlamenta.

To je umjetničko djelo smješteno u središtu stubišta koje vodi od protokolarnog ulaza u Europski parlament gdje se dočekuju čelnici država i drugi uglednici sve do trećeg kata na kojem se nalazi vijećnica. Vijećnica u Bruxellesu koristi se za kratke plenarne sjednice ili konferencije, dok se glavne plenarne sjednice održavaju u Strasbourg. Polazeći od zajedničkog temelja u prizemlju, ovo umjetničko djelo predstavlja sferu okupljanja, sastanaka, bratstva i međusobnog razumijevanja, naglašavajući važnost koju europske nacije imaju u svojim interakcijama i zajedničkim nastojanjima.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu nove vizualne izraze na temu „sjecišta“ (engl. confluences) u Europi.
ili
- izrade vlastitu skulpturu koja simbolizira zajedništvo u EU-u.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/confluences/>

2. Građanski i politički angažman

Sljedeća umjetnička djela odaju počast arhetipskim ličnostima koje su se borile za slobodu i demokratske vrijednosti u Europi. Služe kao primjeri kako su predanost, ustrajni napor i vodstvo određenih političkih ličnosti ključni za uspostavu i uspjeh parlamentarne demokracije.

Fabian Edelstam <Portrait of Paul-Henri Spaak> (2013)

Paul-Henri Spaak (25. siječnja 1899. – 31. srpnja 1972.), poznat i kao „Gospodin Europa” zbog golemog utjecaja koji je imao na europsku politiku i stvaranje Europske ekonomske zajednice (EEZ), bio je belgijski premijer 1938., a obnašao je dužnost ministra vanjskih poslova u belgijskoj vladi tijekom Drugog svjetskog rata. Kao pobornik multilateralizma Spaak je podupirao međunarodnu suradnju i nadao se uključiti geopolitičke protivnike Belgije i NATO-a, kao što su Sovjetski Savez i njegove satelitske države. U svibnju 1957. postao je i drugi glavni tajnik NATO-a. Kao predsjednik prve Opće skupštine Ujedinjenih naroda 1945., i potpisnik Sjevernoatlantskog ugovora za Belgiju stekao je bogato iskustvo u vanjskim poslovima.

Zgrada Europskog parlamenta u kojoj se nalazi protokolarni ulaz i vijećnica u Bruxellesu nazvana je po njemu kako bi se odala počast svemu što je taj utjecajni državnik učinio za Europu.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- utvrde koji su to pojedinci bili važni za izgradnju i razvoj EU-a; to može uključivati povjesne ličnosti iz ranijih razdoblja, kao što je npr. Kant
- nacrtaju ili naslikaju portrete onih koji su ih se u tom smislu najviše dojmili.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/portrait-of-paul-henri-spaak/>

< Poster of the Sakharov prize for freedom of thought > (1993)

Nagrada Saharov za slobodu mišljenja Europskog parlamenta najprestižnije je priznanje za borbu za ljudska prava koje dodjeljuje Europska unija. Njome se odaje priznanje pojedincima, skupinama i organizacijama koji su dali iznimian doprinos zaštiti slobode mišljenja. Nagradom i njezinom mrežom EU pruža pomoć dobitnicima tako što ih podupire i osnažuje u njihovim nastojanjima da se bore za ono u što vjeruju.

Nagrada je do sada dodijeljena širokom rasponu dobitnika uključujući disidente, političke vođe, novinare, odvjetnike, aktiviste civilnog društva, pisce, majke, supruge, vođe manjina, protuterorističku skupinu, mirovne aktiviste, zagovornika prestanka mučenja, karikaturista, zatvorenike savjesti koji služe dugotrajne kazne, redatelja, UN kao instituciju, pa čak i dijete koje se bori za pravo na obrazovanje. Njome se promiču sloboda izražavanja, prava manjina, poštovanje međunarodnog prava, razvoj demokracije i provedba vladavine prava. Nelson Mandela, Malala Jusafzaj, Denis Mukwege i Nadia Murad neki su od dobitnika nagrade koji su kasnije osvojili Nobelovu nagradu za mir.

Europski parlament dodjeljuje nagradu na svečanoj plenarnoj sjednici u Strasbourgu krajem svake godine. Dabitnike Nagrade Saharov odabire Konferencija predsjednika, tijelo Europskog parlamenta pod vodstvom predsjednika, koje uključuje voditelje svih klubova zastupnika zastupljenih u Parlamentu. Tim zajedničkim postupkom donošenja odluke osigurava se da izbor uspješnih kandidata odražava istinski demokratsku europsku perspektivu. Nagrada Saharov nije samo priznanje ili nagrada za osobu ili skupinu ljudi, već je to prihvatanje i legitimiziranje nekog cilja.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- odaberu jednog ili više dobitnika Nagrade Saharov koji su im važni u pogledu slobode mišljenja (možete ih pronaći ovdje: <https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/hr/home>)
- razmisle o tome u kojoj umjetničkoj formi predstaviti njih i ono za što se zalažu, npr. kolaž, portret ili crtež, plakat, priča slika, videozapis/reel.

<https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/hr/home>

< József Antall's typewriter >

European Parliament Art and Culture Collection

József Antall (8. travnja 1932. – 12. prosinca 1993.) imao je važnu ulogu u povijesti Mađarske kao prvi demokratski izabran premijer nakon prestanka komunističke vladavine. Bio je nastavnik, knjižničar, povjesničar i politička ličnost. Od 1989. do 1993. vodio je Mađarski demokratski forum (MDF) te je osnovao koaliciju između svoje stranke i drugih dviju stranaka – Stranke malih vlasnika (FKgP) i Kršćansko demokratske narodne stranke (KDNP). Kako bi mogao upravljati zemljom, sklopio je sporazum sa Savezom slobodnih demokrata (SZDSZ), kojim su postavljeni temelji za parlamentarno funkcioniranje mađarske demokracije.

Jedno od krila Europskog parlamenta u Bruxellesu otvoreno 2009. nazvano je po Antallu. Pisači stroj dar je obitelji Antall i mađarske Nacionalne skupštine.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu informacije o Józsefu Antallu i njegovoj ulozi u mađarskoj demokraciji i da naslikaju ili nacrtaju njegov portret kojim se dočarava njegova politička važnost (npr. s određenim elementima u pozadini)
- usporedite pisači stroj s modernim medijima tako što će napraviti kolaž koji prikazuje razvoj komunikacijskih alata od početka EU-a.

Paul Graham < Untitled, Belfast (Concrete bench) > (1988)

Paul Graham stavlja naglasak na neopjevane heroje svakodnevice, a ne na poznate ličnosti. Ti obični ljudi zauzimaju središnju ulogu u fotografskoj zbirci Paula Grahama. Grahamove fotografije često prikazuju te pojedince u naizgled neplaniranim i spontanim trenucima, bilo na ulici ili u zatvorenom prostoru. Na fotografiji su ti isti ljudi zapanjujuće odsutni, ali su simbolički prikazani u mirnom kutku Belfasta u kojem betonska klupa zauzima njihovo mjesto. Djelo „Bez naslova/Belfast (Betonska klupa)” dio je Grahamove dokumentacije o sukobu u Irskoj. Fokusirajući se na svakodnevni predmet kao što je klupa, Graham uspijeva izolirati svoju temu od općeg političkog i ideološkog okruženja koje se samo naslućuje. Rezultat toga je da usred nesigurnosti i kaosa on uspijeva prenijeti osjećaj normalnosti.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- zamisle dvije osobe s različitim mišljenjima ili različitog porijekla koje zajedno sjede na praznoj klupi; neka zamisle razgovor među njima o temi o kojoj imaju različita mišljenja; mogu li se složiti?
- naprave kolaž na temelju navedenih razmišljanja.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/untitled-belfast-concrete-bench/>

Jörg Immendorff < Wählle! > (1979)

Immendorff smatra umjetnost načinom rješavanja i ispravljanja društvenih i političkih frustracija. Ovo umjetničko djelo predstavlja strastven poticaj ljudima da slobodno izražavaju svoja razmišljanja i donose odluke među različitim mogućnostima, čime ih se potiče na aktivno sudjelovanje u pitanjima koja se tiču građanskog života i demokracije. Ova slika dio je Immendorffove popularne serije „Café Deutschland“ iz 1970-ih, u kojoj je autobiografske elemente kombinirao sa socijalnim i političkim komentarima. Njegov bivši mentor Beuys, poznat po svojoj „proširenoj definiciji umjetnosti“ i brojnim otvorenim raspravama o širokom rasponu tema, često je prisutan u naslikanim prizorima.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- razmisle o riječi „Wähle!“ – „Glasaj!“ i s njome povezanim odabirima
- razmisle o vlastitim vizualnim kontekstima, koji se u umjetničkom djelu ne mogu jasno vidjeti, i da svoja promišljanja vizualiziraju kroz crtež, sliku ili
- naprave plakat kojim će pozvati građane da iskoriste svoje demokratsko pravo i izadu na izbore.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/wahle/>

3. Odnos građana s javnom upravom i pravosuđem

Odnos između građana i institucija – vladinih i nevladinih – osnovna je tema kojom se ovdje bavimo.

John Goudie Lynch < Girokantoor > (1983)

Stakleni otvor šaltera na slici J. G. Lynch-a mogao bi se nalaziti u banci, ministarstvu ili državnoj agenciji. Odraz u staklu prikazuje ženu koja nosi dvije torbe ili dva kovčega. Čini se da je uložila veliki napor da onamo dođe. Međutim, na natpisu стоји „gesloten“, što znači da je ustanova već zatvorena. Ta svakodnevna scena, koju je Lynch naslikao i uokvirio, poprima važno, kritičko značenje. Naglašava prekid komunikacije i pomoći onih koji su na vlasti (institucija ili administracija) prema građanima koji traže pomoć ili podnose zahtjeve. Dvosmislena gesta dvaju zaposlenika ili dužnosnika iza stakla koji su izravno okrenuti prema promatraču pojačava taj dojam.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- promijene prizor u pozitivan u kojem građani primaju pomoć.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/girokantoor/>

Hannah Collins < Power is work, Work is power (diptych) > (1990)

Djelo „Power is work, Work is power“ (Moć je rad. Rad je moć) odražava gorko-slatku realnost nekih položaja i uloga autoriteta. Na slici je kraljevski savjetnik, prepoznatljiv po simbolu političke moći – perici, prikazan leđima okrenut promatraču. Takvim pristupom naglašava se činjenica da je taj lik dalek i nedostupan, impersonalan.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu primjere u povijesti umjetnosti i suvremenim publikacijama u kojima su osobe prikazane s leđa
- da rasprave o tome kako to djeluje na promatrača
- odaberu osobu sa statusom moći i nacrtaju je s leđa
- razmisle o tome kako se doživljaj te osobe mijenja zbog te perspektive.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/power-is-work-work-is-power-diptych/>

RAZGOVOR

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156094

Galli < An das Versorgungsamt > (1983)

Za razliku od dva prethodna djela, crtež umjetnice Galli doima se kao lagana i zaigrana posveta uredu za socijalnu sigurnost ili mirovinsko osiguranje. Prikazuje intrigantan lik koji se može prepoznati samo po oku i dlanu. Galli je nasilje u svojoj generaciji prikazala putem naivno stopljenog lika, koristeći se semiotikom, jezikom i simbolizmom. Neuobičajena poza, u kombinaciji s jednostavnim, dječjim linijama, pruža crtežu dašak mističnosti ili čarolije, podsjećajući na način na koji djeca prikazuju imaginarna bića.

Sama umjetnica niska je osoba, tek nešto viša od jednog metra. Njezina osobna situacija utječe na način na koji prikazuje likove. Promatrač može osjetiti da se tijekom života morala braniti jer nije bila u okvirima normi te koliko je to sigurno bilo naporno.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- razmisle o položaju osoba s invaliditetom u našem društvu i prikažu situacije u kojima njihova uloga postaje očita; to se može postići različitim tehnikama i formatima
- ili
- da fotografiraju ili naprave seriju fotografija koja prikazuje ljudе kako čekaju u redu u uredima javne uprave, rasprave o odnosu između građana i administracije; što je dobro; što se može poboljšati?

!!! Učenici moraju zatražiti pristanak osoba koje fotografiraju.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/an-das-versorgungsamt/>

4. Rizici i opasnosti za demokraciju. Otpor civilnog društva ugnjetavanju

U sklopu ove teme umjetnička djela bave se sve većim jazom i sukobima između različitih zajednica, strahom prema budućnosti i sve većim praćenjem i nadzorom nad pojedincima. Te teme i brige primjetne su u zbirci djela kojima se održava doba krize i nemira. Ta nas djela potiču da budemo svjesni i razmislimo o svome stavu u pogledu okolnosti koje prikazuju.

Willie Doherty < Enduring, Derry > (1992)

Willie Doherty zabilježio je urbani prizor, pustu ulicu u svom rodnom gradu Derryju, obavijenu svjetlećom maglom, bez stanovnika koji su ili odsutni ili zatvoreni u kuće. S pomoću elipse snima stanje obilježeno skrivenim nasiljem i napetošću te ga označava riječju „Endrugging“ koja označava otpornost, ustrajnost, integritet.

Doherty koristi vezu između riječi i slika, tehniku koju su u 20. stoljeću koristili umjetnički pokreti kao što su dadaizam, nadrealizam, a kasnije, konceptualna umjetnost. Tim se jezičnim instrumentom koristi kako bi uputio na povijesne, političke i društvene sukobe u Sjevernoj Irskoj. Također aludira na poruke i grafite na zidovima Derryja koje si međusobno ispisuju sukobljene strane. Na slici se objedinjuje suprotstavljenost trenutačnog mira u gradu s ranije nezamislivim strahotama. Ovom fotografijom Doherty postavlja pitanja o tome kako su se takvi događaji mogli dogoditi, a istodobno se implicira da je, čak i s protokom vremena, prošlost u jednookoj mjeri dio fizičkog prostora, koliko i sjećanja pojedinca.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu slična mjesta u svom okruženju, fotografiraju ih i napišu snažnu poruku.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/enduring-derry/>

Willie Doherty < Many Have Eyes But Cannot See (Dyptich) > (1992)

Poruke su sažete i na prvi pogled kriptične. Na lijevom i desnom platnu riječi „točka nestajanja“ i „mrtvi kut“ upućuju na područja nad kojima nema nadzora, gdje kamere ili ophodnje ne dopiru, kao što mrtvi ostaju izvan našeg vidokruga. Fotografske perspektive u ovom umjetničkom djelu služe kao metafora pamćenja, prošlosti i zaborava.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu u svome okruženju mjesta koja jesu ili nisu pod nadzorom
- fotografiraju ta mjesta, a potom da fotografije urede kao fotopriču ili kolaž
- razmisle o tome kako nadzor (ili nepostojanje nadzora) utječe na ponašanje ljudi u tim područjima rasprave o prednostima i nedostacima javnog nadzora.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/many-have-eyes-but-cannot-see-dyptich/>

Two/Four/Two (Costas Mantzalos, Constantinos Kounnis) < Believe in me > (2007)

Na fotografiji „Believe in me“ (Vjeruj u mene) dvojca Two/Four/Two prisutan je fascinantni vizualni element koji omogućuje promatranje i nenamjerno ispitivanje određenih područja zemlje i društvenog postojanja. Taj element poprima oblik uznemirujućeg prizora – ogromnog ljudskog kapka koji se nalazi iza metalne mreže nalik zatvorskim rešetkama.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- naprave sličnu mrežu; to se može učiniti pomoću obične kutije
- odnesu tu kutiju na različita mjesta i naprave fotografije
- rasprave o tome kako mreža djeluje na okoliš i na promatrača.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/believe-in-me/>

RAZGOVOR

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156092

James Hanley < The Convert > (1992)

Hanley je etablirani irski portretist iz Dublina. Slika pretežito reprezentativne portrete. Na njegovim slikama središnje mjesto zauzimaju likovi kojima daje ulogu protagonistu oko kojih stvara priču.

Elementi prikazani na slici *The Convert* kao da i nemaju neku poveznicu, što izaziva znatiželju promatrača. Mladić u odijelu i čizmama penje se na stablo. U jednoj ruci drži pilu, čija se svrha iz konteksta slike ne može jasno odrediti. Očito je u opasnosti i čini se da želi umaći vatri koja se proširila pod njim, što je na neki način uzaludan i apsurdan pothvat. Kad dođe do vrha stabla, nema kamo pobjeći od opasnosti koja mu prijeti odozdo.

Sam naziv djela, *The Convert*, označava nekoga tko je promijenio uvjerenje, uglavnom vjersko ili političko, ali okolnosti se ne daju iščitati iz slike. U svakom slučaju jasno je da je mladić u neočekivanoj i očajnoj situaciji iz koje pokušava pobjeći. Kolorit i stil ovog djela pojačavaju dramatični prikaz bijega.

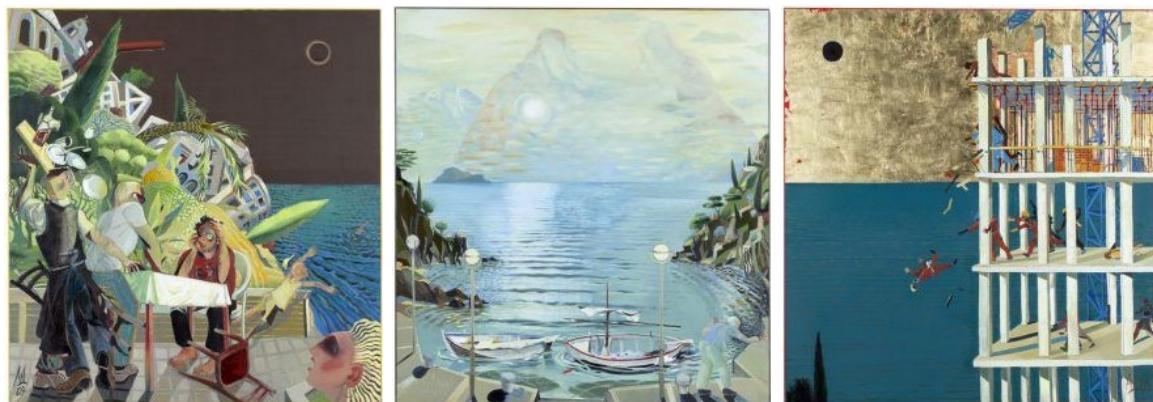
Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- razmisle o ljudima koji bježe od opasnosti. Danas je mnogo zona sukoba iz kojih ljudi bježe. Učenici bi trebali razmisiliti i raspraviti o opasnostima s kojima se ti ljudi susreću te o prednostima i nedostacima mogućih rješenja.
- izrade sliku koja prikazuje dolazak u sigurno okruženje. Kako se ljudi osjećaju, što nose sa sobom i na što nailaze?

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/the-convert/>

Andrey Daniel < Trilogy: The elusive Meaning of Cause and Effect; To Bruegel: The Mating Season of the Leviathans; The Death of the Worker X > (2009)

Kada vlada postane zastrašujući stroj koji ne radi u korist građana, već manipulira i krši njihovu privatnost, ona postaje čudovišan lik sličan mitskom levijatanu. Andrej Danijel vizualno opisuje apokaliptičke događaje koje ilustrira kao upozorenja. Prikazuje levijatana kako izlazi iz oceana. U počast Pieteru Bruegelu Starijem, Danijelov triptih također prikazuje obične ljude 21. stoljeća, kao što su turisti i građevinski radnici. Danijel u Bugarskoj uživa veliki ugled, ne samo kao umjetnik, već i kao vođa zajednice, kolega i mentor. Danijel je čvrsto uvjeren da bi umjetnici trebali stvarati i spajati smislene diskurse. Jednom je izjavio da bi se, ako umjetnici ne nauče izmišljati i povezivati značenje, i za sebe i za veće skupine ljudi, njihovo postojanje moglo doživjeti kao pasivno, a ne dinamično i svršishodno.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu likove u mitologiji ili povijesnim legendama koji bi mogli biti povezani s današnjom društvenom i političkom situacijom.
- taj odnos prikažu na slici, crtežu ili kolažu. To može biti i cjelina od nekoliko slika, kao u danom primjeru.

[https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/to-bruegel-from-trilogythe-elusive-meaning-of-cause-and-effect-the-mating-season-of-the-leviathans-the-death-of-the-worker-x/](https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/to-bruegel-from-trilogy-the-elusive-meaning-of-cause-and-effect-the-mating-season-of-the-leviathans-the-death-of-the-worker-x/)

Flo Kasearu < Fears of a Museum Director > (2014)

Flo Kasearu izradila je seriju crteža pod nazivom „Fears of a Museum Director” (Strahovi ravnatelja muzeja), u kojima na humorističan način prikazuje razne opasnosti i katastrofe kao što su terorizam, rat i vandalizam. Ti crteži, iako na prvi pogled komični, prenose dublju poruku. Izražavaju tjeskobu oko neizvjesne budućnosti koristeći se stilom koji podsjeća na novinske karikature. Tim crtežima umjetnica predstavlja niz ekstremnih i katastrofalnih scenarija s kojima bi se svaka javna ili privatna institucija mogla suočiti, ističući prijetnje demokraciji i slobodi.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- nastave niz crteža s drugim opasnostima i katastrofama koje prijete odaberu drugu instituciju koja bi mogla biti ugrožena, npr. zgrada nacionalnog parlamenta, i prikažu prijetnje s kojima bi se ona mogla suočiti.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/fears-of-a-museum-director/>

Yannis Gaitis < The Parade > (1983)

Slika Yannisa Gaitisa „The Parade“ (Parada) iz 1983. služi kao snažan alergijski prikaz rizika povezanih s nekritičkim razmišljanjem i društvenim otuđenjem. U tom djelu Gaitis koncepte prenapučenosti, indoktrinacije i homogenizacije prikazuje prizorom velikog broja ljudi koji su na prvi pogled svi jednaki i stoje u redovima koji se preklapaju. Tom krutom skupu pojedinaca dodaje dozu humora što ga približava promatraču. Tim prizorom osvjetljuje socijalni sustav kojim se nastoji postići velika ujednačenost među građanima.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- prikupe fotografije masovnih skupova i demonstracija te da ih rasporede u kolaž
- rasprave o sljedećem: kada su takvi događaji korisni za društva; kada predstavljaju opasnost?

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/the-parade/>

Dan Wolgers < Här slutar allmän väg (End of the public road) > (1995)

Rad Dana Wolgersa može pobuditi osjećaj nelagode. U tom se djelu promatrač može poistovjetiti s vozačem čije se vozilo odražava u metalnom plavom znaku na rubu ceste. Nakon tog znaka cesta je zabranjena za javnost. Anonimni vlasnik obilježava svoje privatno vlasništvo – zabranjen prilaz – pristup nije dopušten. Ako javnu cestu gledamo kao simbol civilizacije i vladavine prava, fotografiju možemo tumačiti kao donekle kriptičnu poruku upozorenja o onome što se nalazi izvan granica unutar kojih vlada načelo pravne sigurnosti.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu slične primjere završetka javnih područja u svome susjedstvu
- na slici ili crtežu zamisle što se nalazi iza tih granica
- rasprave o učinku takvih granica na građane.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/end-of-public-road-iii/>

5. Masovni mediji i demokracija

Olaf Metzel < Il Messagero, mercoledì 12. October 1988 > (1989)

Odnos između moći, medija i javnosti ključna je tema djela Olafa Metzela i Antonija Clavéa. Metzelov rad zauzima izravniji i provokativniji pristup pretvaranjem vijesti u nešto slično zlatnom idolu.

Njegova umjetnost često istražuje utjecaj medija na percepciju i mišljenja javnosti o svakodnevnim događajima. Jedno od njegovih istaknutih djela, „Il Messagero, mercoledì“ 12. ottobre 1988 sastoji se od metalnih matrica korištenih za tiskanje istoimenih talijanskih novina na navedeni datum. Ključne teme prikazane u matricama – otmice, teror, tragedije – postale su gotovo nerazlučive današnjim udaljenim promatračima zbog složene napuknute površine tog reljefnog aluminijskog djela.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- odaberu neki datum i priupe sve vijesti koje se na njega odnose u različitim medijskim kanalima; cilj je nadići novinske objave i usporediti različite formate prezentiranja vijesti koje nude različiti kanali, uključujući društvene medije
- naprave sličan kolaž u kojem će objediniti sve što su prikupili
- rasprave o tome kako to djeluje na publiku.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/il-messagero-mercoledi-12-ottobre-1988/>

Antoni Clave < New York II > (1989)

Slika Antonija Clavéa prikazuje važnost vijesti i medija te način na koji se vijesti šire urbanim prostorom. Djelo „New York II“ (1989.) tematizira širenje kulture, njezin stalni ciklus uporabe, brze konzumacije i zamjene. Clavé se nadahnjuje estetikom pop-arta i koristi tehniku kolaža, pri čemu se fotografije iz novina i časopisa izravno nanose na površinu slike. Taj je pristup usklađen s umjetničkim stilom američkog umjetnika Roberta Rauschenberga iz šezdesetih godina prošlog stoljeća, koji je različite slike raspoređivao u slojeve tako da nalikuju palimpsestu, uz dodatak odvažnih poteza vibrantnih pigmenata.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- odaberu datum i temu koja ih zanima
- prikupe članke o istoj temi iz različitih novina
- izrežu i priljepe te članke na platno ili kartonsku pozadinu
- popune praznine slikovnim elementima koji se odnose na članke i temu
- rasprave o predstavljanju iste teme u različitim novinama i učinku na čitatelja.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/new-york-ii/>

Anna Baumgart < Wall > (2008)

Multimedijkska umjetnica Anna Baumgart referentno se oslanja na vijesti koje se prenose putem novina, uključujući tekst i fotografije. U ovom umjetničkom djelu Baumgart oživljava uz nemirujuću i tragičnu situaciju iz stvarnog života, preuzetu iz određene točke europske povijesti. Likove, koje vidimo kako se penju kroz prozor ili odlaze sa svojim stvarima, ekstrahirala je s fotografija i pretočila u skulpture, oslikavajući samo polovicu svake.

Jedan od likova u skulpturi na nozi nosi natpis ispisan velikim tiskanim slovima „Reuters Forum – novinska agencija”, što upućuje na to odakle potiče nadahnuće za ovu skupinu skulptura. S desne strane vidimo vizualnu referencu koju predstavlja fotografija skupine stanovnika Berlina u bijegu iz svojih domova u kolovozu 1961., nedugo nakon izgradnje zida.

Baumgart odaje počast fotoreporterskom podrijetlu svojih skulptura tako što svaku osobu dijeli na dvije jasne polovice: likove okrenute prema naprijed s gradacijom sivih tonova, dok je stražnja strana određena jasnim bijelim ploham. Ta podjela odražava prijelaz s dvodimenzionalne fotografije na trodimenzionalnu skulpturu.

Iako je skulptura mnogo apstraktnija od izvirne fotografije i ne prikazuje detalje lica pojedinaca, Baumgart je vješto reproducirala predmete koje nose, dočaravši čak i teksturu kutija i torbi. Hitnost situacije i strah izraženi kroz položaje tijela i geste građana Berlina na fotografiji donekle su ublaženi u likovima od smole. Oni, međutim, i dalje odražavaju paniku na licima ljudi koji zauvijek bježe iz svojih domova. Izostavljanje pozadine prikazane na fotografiji još više dovodi same likove do izražaja.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu slične prizore ljudi koji bježe iz svojih domova
- izrade male modele tih prizora; na primjer pomoću kutije za cipele i materijala za modeliranje
- poredaju različite rezultate u obliku piramide na središnjem mjestu u školi kako bi i ostali mogli vidjeti i usporediti ishode.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/wall-5-sculpture-ensemble/>

Frank Thiel < Berlin > (1990)

Fotografije svjedoče o tome da je Berlinski zid u proteklim desetljećima bio smrtonosna prepreka, kojom se simbolizira duboka ideološka podjela između sovjetskog bloka i Zapada. U nekim fotografijama Franka Thiela iz serije „Berlin“ iz 1990. obilježava se povijesni trenutak kada je 1990. zid srušen. Te fotografije svjedoče o njegovoј sposobnosti pozornog promatranja i dokumentiraju promjene u urbanom krajoliku koji se stalno mijenja. Riječ je o fotografijama koje odražavaju vrijeme tranzicije i posljedičnu povijesnu i urbanu neujednačenost.

Njegovi portreti dokumentiraju nedovršenost, prolaznost i promjenu te omogućuju promatraču da promatra i razumije povijesni razvoj događaja u konkretnom obliku. Zbog toga su njegova djela nesentimentalna suvremena svjedočanstva koja su dio šireg ideološkog i arhitektonskog diskursa.

Kutak za nastavnike:

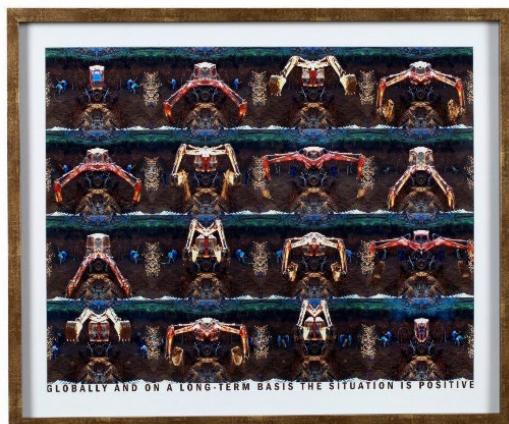
Potaknite učenike da:

- pronađu fotografije ili sami snime fotografije urbanog razvoja u vašem gradu
  - pripreme fotografsku priču ili izložbu koje govore o tom razvoju
- ili
- stvore umjetnička djela o učinku pada zida na Europu.

6. Demokracija i urbana transformacija

Ovaj odjeljak sadržava umjetnička djela koja na različite načine prikazuju utjecaj koji je ulazak u Europsku uniju imao na živote ljudi u njihovoј zemlji. Od kritičkih i skeptičkih do idealističkih prikaza, djela prikazuju različite aspekte urbanog krajolika i njegove transformacije.

Nadezhda Oleg Lyahova < Motif I (State Machine) > (2008)

Motiv I (State Machine, „Državna mašinerija“) dio je projekta pod nazivom „Globally and on a Long-term Basis the Situation is Positive“ (Globalno i na dugoročnoj osnovi situacija je pozitivna), koji je pokrenut između 2007. i 2009. Taj projekt uključuje seriju kratkih videozapisa snimljenih na ulicama Sofije, kao i zbirku digitalnih otisaka na platnu, poznatih kao „motivi“, na kojima se nalaze fotografije izvučene iz tih videozapisa.

U tom digitalnom ispisu umjetnica tematizira pitanje pretjeranog urbanog razvoja i vladinih intervencija u planiranju velikih gradova. Slika prikazuje nizove bagera, raspoređene u vodoravne redove, nalik vojsci izvanzemaljaca iz stare videoigrice. Ti strojevi simboliziraju rašireni procvat građevinarstva do kojeg je došlo u Bugarskoj nakon ulaska te zemlje u Europsku uniju.

Kako je komentirala sama Ljahova:

„Kao rezultat njezina pristupanja EU-u 1. siječnja 2007., Bugarskoj je dodijeljen status punopravne članice. Dakle, stvorena je prilika za sudjelovanje u svim ‘posebnim’, ‘regionalnim’, ‘inovativnim’, ‘prekograničnim’, ‘multikulturalnim’ projektima usmjerenima na provedbu ‘normi EU-a’ te nam je omogućeno da iskoristimo ‘širok raspon prilika’ koje nudi EU. (...)

Nastupili su poduzetnički ulagači koji su doveli opremu i ljude svih vrsta. Započeli su intenzivni građevinski radovi. Građevinska oprema bučila je u susjedstvu. Zelena trava zamijenjena je betonom i željezom. Usred tutnjave, blata i oblaka prašine entuzijastični ljudi i strojevi svakodnevno doprinose izgradnji naše europske budućnosti.“

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu primjere preobrazbe zbog članstva njihove zemlje i regije u EU-u
- posjete internetske stranice: Što Europa čini za mene na kojima mogu pronaći informacije koje se odnose na kraj u kojem žive
<https://what-europe-does-for-me.eu/hr/home>
- na temelju toga stvore vlastito umjetničko djelo; format i tehnika ovise o odabranoj temi.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/motif-i-state-machine/>

Rafal Olbinski < La Pologne dans l'U.E. > (2004)

Na ovom plakatu ženski lik koji simbolizira Europu, u stilu talijanske renesanse, mirno spava u spokojnom zelenom okruženju. Iz njezinih snova javljaju se znamenite poljske zgrade koje tako stvaraju idiličnu i idealističnu sliku. Te zgrade nalaze se u Svetokriškom vojvodstvu u kojem je Olbiński odrastao. Plakat predstavlja proširenje Europske unije, pri čemu se nove članice pridružuju i otvaraju prozor ili vrata novom EU-u.

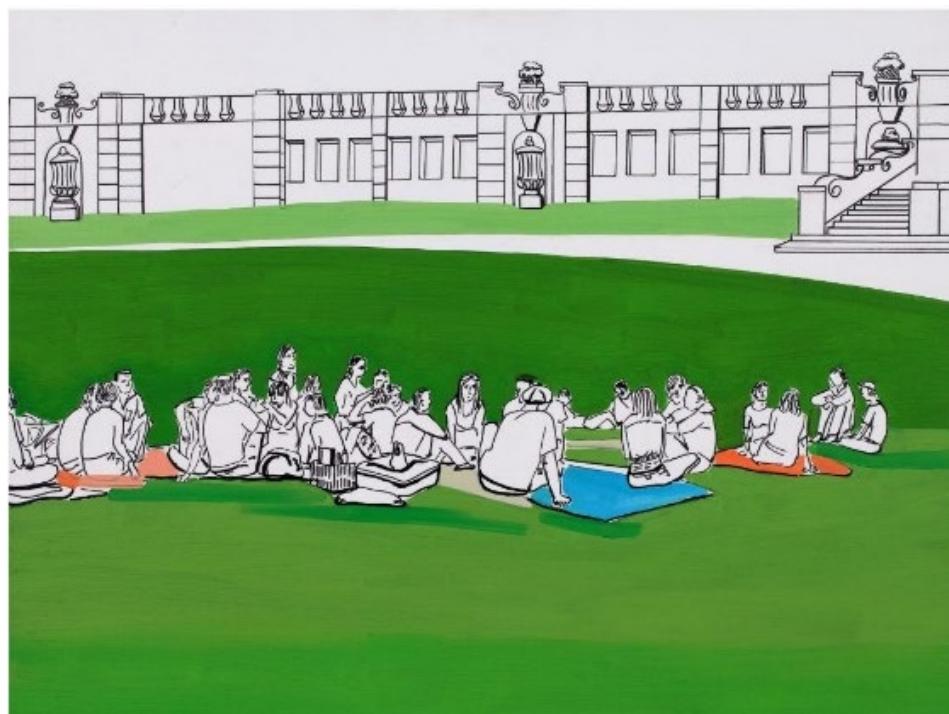
Kutak za nastavnike:

Ovo umjetničko djelo može biti povezano s prethodnim.

Potaknite učenike da:

- odaberu jedan od dvaju formata, koji su kritičniji u konstruktivnom pristupu ili idealistički, kako bi stvorili vlastito umjetničko djelo.

Vasilena Gankovska < An Afternoon at Burggarten #2 > (2007)

„An Afternoon at Burggarten #2“ (Poslijepodne u Burggartenu) prikazuje vještu sposobnost Gankovske da pojednostavi složene arhitektonske elemente i pozadinu u rafinirane linije i mreže. Oni služe kao platno na koje se projicira ljudski društveni život i ideologija, što odražava njezinu naklonost grafičkom prikazu. Umjetnica nudi novu perspektivu o urbanim krajobrazima i važnim znamenitostima, uzimajući u obzir njihove estetske i društveno-kultурне aspekte. Slika prikazuje veseo i bezbrižan prikaz mladih ljudi koji se okupljaju i razgovaraju u bečkom parku Burggarten, čime se stvara ugodna vizija neformalne demokratske aktivnosti u urbanom okruženju.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- u području u kojem žive snime fotografije iz školskog ili društvenog života na otvorenom; na fotografiji bi trebalo biti urbano okruženje
- pretvore fotografiju u crtež ili sliku.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/an-afternoon-at-burggarten-2/>

Boris Missirkov and Georgi Bogdanov < Valchevs Family, Buzludzha Peak >
(Iz serije „Weekend 2126“; izdanje 3 + 1) (2008)

Ova digitalna fotografija dvojca Borisa Misirkova i Georgija Bogdanova usmjerava naš pogled prema arhitektonskom nasleđu komunističkog doba. Ona je prije svega usmjerena na Memorijalni dom bugarske Komunističke partije poznat kao Buzludža, izgrađen 1981. Ta se struktura smatra izvanrednim monumentalnim reliktom, čiji izgled ima obilježja futurizma i znanstvene fantastike.

Sama zgrada, koja nalikuje neidentificiranom letećem objektu, te je obilježena brutalističkim i retrofuturističkim dizajnom, dominira nad imaginarnim krajolikom. U tom krajoliku možemo promatrati članove obitelji odjevene u tradicionalne narodne nošnje, čime se stvara sprega između futurističke arhitekture i kulturne baštine naroda.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- u području u kojem žive odaberu i fotografiraju važnu zgradu (npr. gradsku vijećnicu) koja je povezana s demokracijom
- izmisle različite priče koje se odnose na tu zgradu
- se pobrinu da imaju sve potrebne dozvole za fotografiranje
- stvore galeriju fotografija povezanih s pričom o zgradi.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/valchevs-family-buzludzha-peak/>

7. Demokratizacija umjetnosti

Važna značajka koja se ističe u umjetničkim djelima ove teme jest njihova integracija u svakodnevni život i istraživanje važnih suvremenih pitanja. Ta umjetnička djela uključuju teme kao što su međudjelovanje kulture i tržišta, migracije i obiteljska dinamika, što pokazuje snažnu povezanost s trenutačnim društvenim problemima.

Jaan Elken < Knock, Knock Knocking On Heaven's Door > (2007)

Danas umjetnost ima važnu ulogu u suočavanju s političkim i društvenim pitanjima, a jedan od najutjecajnijih i najpoznatijih oblika tog izraza su grafiti. „Knock, Knock Knocking On Heaven's Door“ autora Jaana Elkena predstavlja kreativnu fuziju tašizma (stil apstraktнog slikarstva) i tehnika grafta.

Prije nego što je prigrlio taj stil, Elken se u svome stvaralaštvu posvetio hiperrealizmu. Međutim, živeći u getu Lasnamäe privukao ga je svijet grafta. Kako bi došao do svog ateljea, često se morao snalaziti među urbanim simbolima i interijerima prekrivenima grafitima u toj četvrti. Taj pomak u umjetničkom pristupu odražava utjecaj ulične kulture na njegov rad.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- naprave vlastiti grafit kao sliku; prvo se trebaju informirati o slikanju grafta, što iziskuje posebne tehnike
- sliku povežu s tekstrom poruke povezane s demokracijom.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/knock-knock-knocking-on-heavens-door/>

Joep van Lieshout < Medicijnkastje (Ormarić za lijekove) > (1992)

Ovo djelo isprva djeluje kao neupadljiva metalna kutija sive boje, nalik industrijskom ormariću. Na prvi pogled čini se da je riječ o konceptualnom umjetničkom djelu, bez osobnog doprinosa umjetnika. Međutim, radi se o fascinantnoj suprotnosti. Kad otvorite vrata ormarića, jasno se u podnožju vidi veliki potpis umjetnika. Ovaj ormarić za lijekove, izvorno replika industrijskog ormarića, pretvara se postupkom replikacije i udvostručavanja u jedinstvenu umjetničku izjavu. Nadilazi svoj izvorni oblik, mijenjajući se u nešto više od onoga što je nekoć bio.

Joep van Lieshout osnovao je 1995. Atelier Van Lieshout, atelje s posebnom zadaćom: osporiti pojam umjetničkog genija. Taj je atelje posvećen stvaranju praktične i maštovite umjetnosti koja uključuje humor i služi društvu. Multidisciplinarnim pristupom van Lieshouta zamagljuju se linije između umjetnosti, dizajna i arhitekture te se istražuje osjetljiva granica između obrtničke umjetnosti i masovnih funkcionalnih predmeta.

Kutak za nastavnike:

Ovo umjetničko djelo podsjeća na gotove proizvode (usp. Marcel Duchamp).

Potaknite učenike da:

- pronađu predmet iz svog svakodnevnog života
- tom predmetu daju novi kontekst i značenje s pozitivnom društvenom porukom usmjerrenom na budućnost.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/medicijnkastje/>

RAZGOVOR

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156090

Marko Blažo < Warhol 1 > (2007)

Tema proizvodnje i potrošnje hrane, koju su prehrambena industrija i marketing znatno promijenili, u središtu je *homage* Marka Blaža Andyju Warholu. Ovo umjetničko djelo izravno odaje počast slavnoj seriji američkog umjetnika Andyja Warhola iz 1962. s 32 limenke juhe Campbell, koja se danas smatra ključnim trenutkom u pop-umjetničkom pokretu.

Blažo okružuje limenku juhe grčko-rimskim portikom, moćnom arhitektonskom strukturu koja podsjeća na drevni Rim i klasičnu umjetnost. Tim umjetničkim izborom ukazuje na vezu između klasične kulture i masovne potrošačke kulture te spaja dva različita svijeta.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu slične primjere u povijesti i današnjem svijetu; ideja je povezati umjetničku i kulturnu baštinu sa suvremenim vremenima
- stvore umjetničko djelo u kojem će objediniti ta dva segmenta.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/warhol-1/>

Ruth Bianco < Lines of Migration > (2020)

Migracijska kretanja i njihov znatan utjecaj na obitelji i društva središnja su tema stvaralaštva malteške umjetnice Ruth Bianco. Ovo umjetničko djelo objedinjuje različite aspekte migracije, koji obuhvaćaju i ljude i ptice. Tema migracija postala je posebno sporna tijekom pandemije bolesti COVID-19 kada se svijet oslanjao na oblike komunikacije koji su udaljeni i s manjkom socijalnog kontakta, granice su postale nestabilnije te su uvedeni strogi propisi o mobilnosti i životnim prostorima ljudi. Sastav umjetničkog djela objedinjuje komadiće tih aktualnih priča, čime se stvara vizualni prikaz narativa, koji su unatoč unutarnjim pukotinama, međusobno povezani.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- naprave vlastiti kolaž ili montažu na temu migracija
- promisle o elementima koji su važni i koje treba istaknuti, na primjer razloge odlaska, odluku što ponijeti sa sobom, opasnosti po putu...

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/lines-of-migration/>

RAZGOVOR

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156088

Edith Karlson < Family > (2019)

Ovo umjetničko djelo naslovljeno „Family“ (Obitelj) nudi jedinstven prikaz obiteljskih odnosa. Karlson je poznata po istraživanju čudovišnih likova ili likova nalik životnjama, nadahnjujući se izumrlim vrstama i srednjovjekovnim prikazima mitskih čudovišta koji su utjecali na fantastičnu književnost i filmove. Njezine su skulpture često povezane s basnama jer se životnjama ili kreaturama dodjeljuju ljudske osobine i oblici ponašanja, što im omogućuje da služe kao komentar modernog društva s kritičkom perspektivom.

Kutak za nastavnike:

Potaknite učenike da:

- pronađu obiteljske fotografije iz današnjeg vremena i iz prošlosti
- poslože fotografije u galeriju kronološkim redom
- napišu opise u kojima se objašnjavaju društvene promjene i kretanja tijekom vremena.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/family/>

DIO 2

Intervjui s umjetnicima

Ovdje se iznose ideje kako iskoristiti intervjuje s nekima od umjetnika čiji su radovi dio izložbe. Oni u svojim porukama ističu različite načine na koje su njihova djela povezana s demokracijom. Govore o tome što za njih znači umjetnički poziv te kakav društveni i politički utjecaj njihov umjetnički rad ima u našem suvremenom svijetu. S obzirom na to da dolaze iz različitih zemalja i miljea, njihovi su stavovi odraz osobnih iskustava koje nastoje pretočiti u svojem vizualnom izričaju.

Kako bi se potaknula rasprava u razredu, iz intervjuja su izvučene ključne izjave i istaknute su glavne poruke. Svaki je intervju popraćen skupom od pet pitanja povezanih s ključnim izjavama. Ta pitanja mogu poslužiti kao početne točke rasprave s učenicima. Neke spomenute teme možda će zahtijevati dodatno istraživanje. Popis dodatnih izvora s korisnim poveznicama nalazi se u zadnja stranica.

EP-156086 - Art in Democracy izložba: Francoise Schein

Ilustracije: <https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/ideoglyphe-europeen/>

Razgovor:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156086

Ključne riječi iz videa:

„Nedostajali su mi svi ti **jezici**, čak i naša luda **europска povijest**. Francuskinja nisam, možda jesam Belgijanka, ali nisam se osjećala kao Talijanka, Poljakinja ili Španjolka. **Bila sam sve to odjednom.**“

„Bilo mi je veoma zanimljivo svjedočiti tomu 1989. [raspadu SSSR-a] i, kao što rekoh, osjetiti da Europu ne čine samo Francuska, Njemačka ili Poljska. **Čine je ljudi koji se kreću i na neki način stvaraju drugačije nesvjesne teritorije.**“

„Iskreno mislim da je **demokracija jedini pravi model življenja**. Za nas kao osobe, ali i za **naš kontinent**. U demokraciji svi, pa tako i vi i ja, imamo mogućnost reći što mislimo. **Imamo pravo mišljenja i pravo izražavanja**. Naravno, to znači da mnogo ljudi ima pravo izražavati se, što situaciju čini složenom, no to je i dalje jedini način na koji Europa može politički funkcionirati. Demokracija je jedini način. Nema drugoga.“

„**Ne smijemo nikada zaboraviti da je Europa stvorena kako bi nas zaštitila i kako bi se cijeli kontinent ujedinio**. Nas je 450 milijuna. Kad promotrimo druge svjetske velesile, poput SAD-a, Rusije i Kine, važnost postojanja Europe postaje jasna. Čini mi se da su ljudi slijepi ako ne razumiju da se **moramo držati zajedno i da ništa drugo ne može doći u obzir.**“

Pitanja za raspravu u razredu:

1. Kako tumačite sljedeću izjavu umjetnice: „Bila sam sve to odjednom.“?
2. Na što umjetnica misli kad kaže „[...] ljudi koji se kreću i stvaraju nove teritorije“?
3. Što je, prema umjetnici, uloga slobode izražavanja u Europi?
4. Zašto je Europska unija osnovana? Usporedite stajalište umjetnice s povijesnim zbivanjima.
5. Zašto umjetnica ističe da je važno „držati se zajedno“ i da za Europu nema drugog izbora?

EP-156094 - Art in Democracy izložba: Hannah Collins

Ilustracije: <https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/power-is-work-work-is-power-diptych/>

Razgovor:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156094

Ključne riječi iz videa:

„Oduvijek sam pokušavala reći nešto o **moći i naći svoje mjesto unutar sustava koji to omogućavaju**. Moj je rad povezan s time, s **davanjem moći ljudima ili oslobođanjem prostora za razmišljanje i sagledavanje koji su nam potrebni kako bismo mogli sami donositi odluke. Ne govori vam što da mislite.**“

„Duga perika pripada **sucu**, [...] a ona kraća i kovrčava je perika **odvjetnika**. Osoba **koja se obraća moći** i osoba **koja daje sud**.“

„Bezuvjetno vjerujem u **glasovanje**. Bezuvjetno vjerujem u **parlamentarni sustav**. Kad pogledamo druge sustave koji se nude, mislim da **imamo nevjerojatno mnogo sreće i da moramo štititi svoj sustav** kako god znamo i umijemo, bilo to **radom, prosvjedima, glasovanjem** ili svim drugim načinima na koje možemo **govoriti o društvu u kojem živimo i doprinositi mu.**“

Pitanja za raspravu u razredu:

1. Na koji način umjetnica doživljava moć, sustave i pojedince? U kakvom su oni odnos? Koja su njihova prava i obvezu?
2. Kakvu moć imaju ljudi u demokratskom sustavu?
3. Na koji način sudac i odvjetnik koje umjetnica prikazuje u svojem djelu predstavljaju moć o kojoj ona govori?
4. Mogu li pojedinci doprinositi društvu u kojem žive i na druge načine osim glasanja i prosvjedovanja? Koji su to načini? Koji je vaš doprinos?
5. Zašto umjetnica smatra parlamentarni sustav važnim? Zašto je za europsku demokraciju posebno važan Europski parlament?

EP-156092 - Art in Democracy izložba: Costas Mantzalos (two/four/two)

Ilustracije: <https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/believe-in-me/>

Razgovor:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156092

Ključne riječi iz videa:

„Međutim, kao i demokraciji, **cilj joj je moć predati ljudima** i pritom priznati **ravnopravnost mišljenja i glasova.**“

„U mnogim je slučajevima naš rad u posljednjih 10 do 15 godina uključivao proces u kojem je **umjetnički predmet postao niz interaktivnih događanja u kojima je publika mogla sudjelovati.**“

„Jasno je da je **suvremena umjetnička praksa** u 21. stoljeću **zauzela potpuno nov pristup prema društvenim i političkim pitanjima [...].**“

„U 21. stoljeću zavladala je opća kriza u raznim institucijama.“

„**Svatko je od nas odgovoran za naš planet. Njegova budućnost i opstanak stoga su zajednička odgovornost svih nas:** građana Europe, političara, parlamentarnih zastupnika i vođa.“

„**Između naših misli i djela vladat će nesklad sve dok srce ne postane posrednik između njih.**“

Pitanja za raspravu u razredu:

1. Kako umjetnik u ovom intervjuu poima demokraciju?
2. Koje su prednosti umjetničkih predmeta koji omogućavaju aktivno sudjelovanje i interakciju s publikom? Znate li neka interaktivna umjetnička djela koja su utjecala na publiku? Pokušajte pronaći primjere i razgovarajte o njihovu utjecaju na društvo.
3. Na koje se nove pristupe u suvremenoj umjetnosti umjetnik referira? Zašto su ti pristupi važni za demokraciju u današnjoj Europi?
4. U kojoj mjeri osjećate odgovornost za ovaj kontinent i njegovu budućnost? Što možete aktivno poduzeti da ga zaštitite? Što mogu učiniti umjetnici i političari?
5. Na što umjetnik misli kad kaže da je srce posrednik? Koja je uloga umjetnosti u tom kontekstu?

EP-156090 - Art in Democracy izložba: Joep van Lieshout

Ilustracije: <https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/medicijnkastje/>

Razgovor:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156090

Ključne riječi iz videa:

„**Biti umjetnik uvijek je teško** [...] Umjetnost je nešto što **iziskuje golem napor**, ali upravo me taj trud i borba privlače i čine umjetnost zanimljivom.“

„Komercijalno gledano, nije uvijek jednostavno biti umjetnik **jer umjetnost ne treba ljudima** kao što im trebaju britvice, kruh ili vino.“

„Mislim da i demokracija treba samu sebe dobro promotriti.“

„Smatram da je također važno vratiti se na temeljne vrijednosti demokracije: ravnopravnost, slobodu izražavanja, slobodu obrazovanja i jednakе mogućnosti za sve [...].“

„Vjerujem da **morate biti glasni ako želite da se vaš glas čuje u svijetu**. Glas kao što je onaj moje zemlje Nizozemske ne doseže daleko, **ali ujedinjena Europa velika je skupina ljudi koja malo-pomalo može mijenjati svijet.**“

Pitanja za raspravu u razredu:

1. Na koji način ovaj umjetnik poima svoju profesiju?
2. Je li umjetnost potrebna, osobito u demokratskim društvima?
3. Na koji način tumačite izjavu umjetnika da „demokracija treba samu sebe dobro promotriti“?
4. Koje su, po vašem mišljenju, temeljne vrijednosti demokracije? Slažete li se s vrijednostima koje je spomenuo umjetnik? Zašto je važno oslanjati se na temeljne vrijednosti demokracije?
5. Zašto umjetnik smatra da „treba biti glasan“? Na koji način ujedinjena Europa može učiniti svijet boljim mjestom?

EP-156088 - Art in Democracy izložba: Ruth Bianco

Ilustracije: <https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/collections/lines-of-migration/>

Razgovor:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156088

Ključne riječi iz videa:

„[...] tehnika koju sam odabrala za ovaj rad je **kolaž**. [...] **nalazim poveznicu s pluralnosti naše svakodnevice koja se ogleda u našim multikulturalnim okruženjima.**“

„[...] međutim, **migracija nije samo puko prelaženje granica**, nego je više riječ o načinu na koji se odnosimo prema prostoru i svijetu te načinu na koji kreiramo prostor suživota s različitostima, osobito u našim sve multikulturalnim okruženjima i s obzirom na probleme koje dijelimo.“

„**Ono što je zajedničko mojem radu i demokraciji upravo je činjenica da ih čine različiti međusobno povezani elementi.**“

„Za mene je **Europski parlament bastion europske demokracije.**“

„**Umjetnost prenosi poruke na jedinstven način.**“

Pitanja za raspravu u razredu:

1. Umjetnica smatra da je tehnika kolaža istovjetna „pluralnosti naše svakodnevice koja se ogleda u našim multikulturalnim okruženjima“. Kako tumačite njezine riječi?
2. U kojoj se mjeri slažete s umjetnicom da „migracija nije samo puko prelaženje granica“?
3. Umjetnica navodi: „Ono što je zajedničko mojem radu i demokraciji upravo je činjenica da ih čine različiti međusobno povezani elementi.“ Vidite li sponu između migracija i međusobne povezanosti različitih elemenata?
4. Na koji je način Europski parlament bastion europske demokracije?
5. U kojoj mjeri umjetnička djela mogu prenosi poruke? Mogu li umjetnička djela utjecati na naše društvo? Možete li dati primjer?

DIO 3

Nastavni plan

**Istraživanje demokracije u
umjetnosti i s pomoću nje**

Cilj: pomoći učenicima da razumiju koncept demokracije i njezinu važnost u društvu. Poboljšat će razumijevanje izraženo u relevantnim umjetničkim djelima i posredstvom povezanih umjetničkih aktivnosti kojima se istražuju različiti aspekti demokracije.

Trajanje: 3 – 6 tjedana – ovisno o broju nastavnih sati svaki tjedan (45 – 60 minuta svaki) i intenzitetu promišljanja o različitim temama

Dob: mladi u dobi od 16 do 18 godina

Materijal:

- Pristup internetskoj galeriji zbirke umjetnina Europskog parlamenta i informativnom materijalu o izložbi Art Democracy
- Pribor za umjetnost (papir, materijali za crtanje, boje, kistovi, reciklirani materijali itd.)
- Pristup računalu ili tabletu za istraživanje (nije obvezno)
- Izložbeni panoi ili prostor za izlaganje umjetničkih djela

Postupak:

Cilj je 1. nastavnog sata odrediti temu i započeti. Sljedeće nastavne jedinice mogu imati različit pristup ovisno o stvarnim uvjetima poučavanja i učenja.

1. nastavni sat

- Razmjena ideja o demokraciji i povezanim vrijednostima
  - Započnite nastavni sat uključivanjem učenika u raspravu o demokraciji. Postavljajte pitanja kao što su: „Što je demokracija?”, „Zašto je važna u društvu?”, „Koja su neka od obilježja demokratskog sustava?”, „Koje su opasnosti nedemokratskog društva?”. Zapišite njihove odgovore na ploču.
  - Reproducirajte ili prikažite neke od internetskih intervjuva umjetnika koji su autori nekih od umjetničkih djela. Učenici bi trebali raspraviti o njima i usporediti ih s vlastitim stajalištima prethodno prikupljenima na ploči.
  - Neke smjernice za pedagošku uporabu intervjuva nalaze se u **dijelu 2.** ovog pedagoškog kompleta
<https://art-collection.europarl.europa.eu/en/spotlights/>
- Predstavljanje izložbe Art in Democracy (15 – 20 minuta)
  - Povežite prikupljene odgovore učenika s izložbom koju organizira Europski parlament s odabranim umjetničkim djelima iz zbirke suvremene umjetnosti. Izložba je objavljena na posebnoj internetskoj stranici:
<https://art-collection.europarl.europa.eu/hr/exhibitions/art-in-democracy/>
  - Predstavite naslov i teme u okviru kojih su umjetnička djela grupirana:
Art in Democracy
Borba za demokratske vrijednosti iz perspektive suvremenih europskih umjetnika
1. Europska unija. Projekt europske izgradnje. Demokracija i njezina pravila igre
2. Građanski i politički angažman
3. Odnos građana s javnom upravom i pravosuđem
4. Rizici i opasnosti za demokraciju. Otpor civilnog društva protiv ugnjetavanja
5. Masovni mediji i demokracija
6. Demokracija i urbana transformacija
7. Demokratizacija umjetnosti

- Zatražite od učenika da pročitaju uvod za svaku temu objavljenu na internetskim stranicama. Nakon toga trebali bi odabrat 4–5 tema (ovisno o veličini razreda) za koje smatraju da su najrelevantnije teme za njih povezane s demokracijom i na kojima bi željeli raditi na sljedećim nastavnim satima. Tijekom tog procesa učenici moraju usmeno izraziti svoje stajalište o pitanjima povezanim s demokracijom i glasovati većinom za svoje omiljene teme kao razreda.

Sljedeći nastavni sati do posljednjega

Rad u grupi

Korak 1. – odabir teme

- Napišite odabrane teme na kartonskom papiru u različitim bojama i stavite ih na različite stolove. Zatražite od učenika da priđu za stol koji se odnosi na temu na kojoj žele raditi. Zatražite da u svakoj grupi bude približno jednak broj učenika. Neki će možda morati učiniti kompromis, što je također važan aspekt demokratskog donošenja odluka.

Korak 2. – odabir umjetnine

- Nakon što se učenici smjeste, zatražite od njih da pogledaju umjetnička djela koja su odabrana za njihovu temu. Trebali bi raspraviti i odlučiti usredotočiti se na jedno od umjetničkih djela.
- Trebali bi dobiti tiskanu verziju svojeg odabranog umjetničkog djela, zalijepiti je na veliki kartonski papir i zabilježiti glavne razloge zbog kojih su ga odabrali. Cilj je pratiti njihove postupke donošenja odluka tijekom cijelog rada u grupi i na kraju ih predstaviti cijelom razredu.

Umjetničko djelo u praksi

Korak 1. – analiza

- Zatražite od učenika da praktično analiziraju svoje izabrano umjetničko djelo: trebali bi odabrat vizualne elemente i naglasiti ih olovkom ili bojicama na zasebnom papiru za crtanje. Ako je dostupan, grafoskop može pomoći u postavljanju obrisa izvornika na papiru za crtanje.
- Izolacijom i naglašavanjem detalja postojeće umjetničko djelo postavlja se na novu razinu, nastaje novo vizualno iskustvo koje donosi nove uvide jer su prethodno skriveni detalji postali očitiji.

Korak 2. – interpretacija

- U drugom koraku učenici bi trebali stvoriti vlastita umjetnička djela kao vlastito vizualno tumačenje izvornog djela. Mogu uzeti izvorne elemente i dalje ih razvijati. To se može postići odabirom različitih tehnika, kao što su crtanje, slikanje, kolaž, fotografije, kratki videozapisi (npr. prizori), male instalacije. Cilj je da pronađu vlastitu definiciju demokracije i povezanih vrijednosti. Razni primjeri smjernica za tumačenje nalaze se u 1. odjeljku ovog pedagoškog kompleta, u „kutku za nastavnike“ ispod svakog umjetničkog djela.

Završni nastavni sat(i)

Učenici pred razredom predstavljaju rezultate svojega grupnog rada. Nakon svake prezentacije trebalo bi izdvojiti vrijeme za pitanja i odgovore s drugim grupama.

Ovisno o intenzitetu rada, možda će biti potreban još jedan nastavni sat kako bi se vrednovao sav rad različitih grupa.

Fakultativno

Surađujte s nastavnicima drugih predmeta kako bi se produbio pristup općoj temi i rad u nastavi likovne umjetnosti temeljio na činjenicama naučenima u nastavi drugih predmeta, kao što su povijest ili društvene znanosti.

Nastavni plan mogao bi se primijeniti i kao projektni rad s multidisciplinarnim pristupom kako bi se proširilo iskustvo.

Jedno ili dvoje učenika mogli bi se imenovati promatračima cijelog procesa. Kao i novinari, mogli bi pripremiti vlastitu vizualnu prezentaciju svojih opažanja: u kojoj je mjeri rad u učionici bio uspješan i što su učenici naučili o demokraciji.

Taj bi se rezultat mogao dati na uvid i široj publici, npr. na internetskim stranicama škole, u školskom biltenu itd.

Prijedlozi odgovarajućih umjetničkih djela izložbe

John Goudie Lynch (*1946)

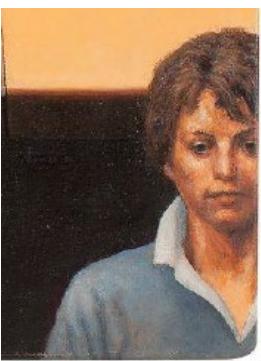
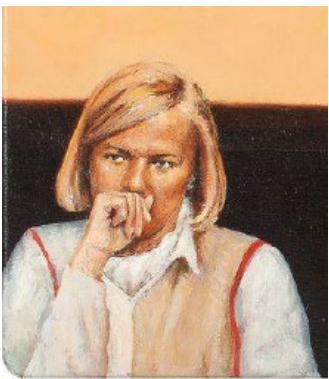
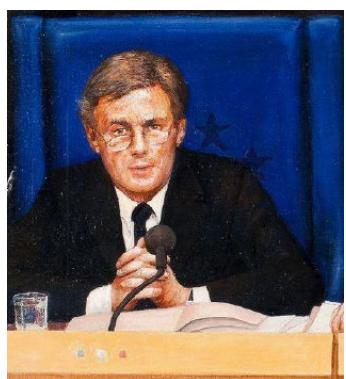
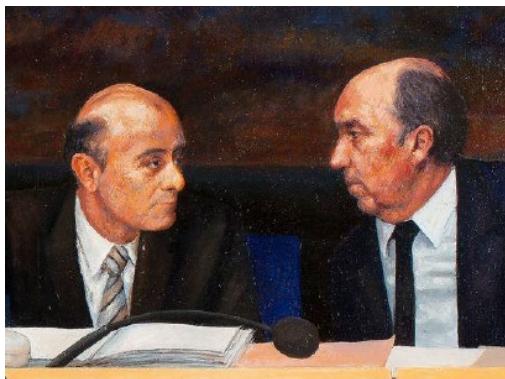
Nizozemska

Hémicycle Strasbourg, 1987

Ulje na ploči,

96 x 194 cm

Izolacija i naglašavanje detaljnih elemenata – nove slike same po sebi daju detaljniji pregled s još jednim učinkom na promatrača prikazanog plenarnog zasjedanja.

Moguće daljnje postupanje:

Primjer 1.

Prikupite slike stvarne plenarne sjednice Europskog parlamenta u Strasbourg.

Učenici mogu provesti istu vježbu s, primjerice, slikom br. 3 – izolirati i naglasiti neke od osoba prikazanih na fotografiji. Povežite ih s osobama na slici. Što sve te slike izražavaju o demokraciji i demokratskim procesima?

Primjer 2.:

Prikupite slike različitih europskih nacionalnih parlamenta – neki uzorci nalaze se u nastavku

Austrijski parlament

Belgija – Flamanski parlament

Belgijski parlament

Bugarski parlament

Češki parlament

Njemački parlament

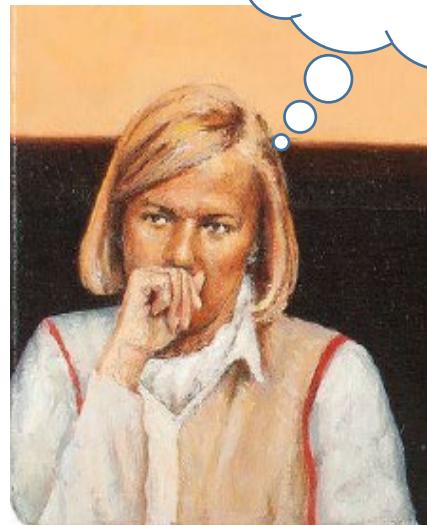
- Usporedite slike (arhitektura, raspored sjedenja, nacionalni simboli itd.) i povežite ih s demokratskim postupcima u donošenju političkih odluka.
- Izradite kolaž ili plakat koji predstavlja vaše zaključke ili
- Izradite model s novom parlamentarnom strukturu kojom se potiče demokratsko donošenje odluka.

Primjer 3.

Izradite karikaturu ili plakat s porukom:

- Odaberite neku aktualnu temu političkih rasprava kao što je umjetna inteligencija i zamislite o čemu prikazane osobe razmišljaju ili govore.
- To možete povezati s dubljom raspravom o pop-artu. Roy Lichtenstein primjer je umjetnika koji se koristio takvim formatom.
- Možete pronaći i druge primjere iz povijesti umjetnosti.

Neka umjetnost govori

Druga umjetnička djela koja bi mogla biti prikladna za prethodno opisani postupak

Anna Baumgart (*1966)

Poland

Wall [cjelina od 5 skulptura], 2008

Akrilna smola i akrilna boja, 123 cm

Ruth Bianco (*1954)

Malta

Lines of Migration, 2020

Kolažni diptih - montaža na ručno rađenom papiru,

160 × 250 cm

Flo Kasearu (*1985)

Estonija

Fears of a Museum Director, 2014

Olovka, papir

650 × 500 mm (svaki)

DODATNI MATERIJALI

EU

- <https://together.eu/hr/>
- <https://youth.europarl.europa.eu/hr/home.html>
- <https://what-europe-does-for-me.eu/hr/home>
- https://www.europarl.europa.eu/infographic/legislative-procedure/index_hr.html

Nastava umjetnosti i demokracije

- <https://www.living-democracy.com/hr/>
- https://learning-corner.learning.europa.eu/index_hr
- A short guide to the EU - downloadable pdf
https://learning-corner.learning.europa.eu/index_hr
- <https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>
- <Democracy is yours> animated video, Anne Frank House
<https://www.youtube.com/watch?v=C4YwdbR2fl8>
- Art of Democracy Festival on Tour in Graz, Austria 2022
<https://artofdemocracy.eu/>
- Ted talk playlist < Why is art important to democracy >
https://www.ted.com/playlists/733/why_art_is_important_to_democracy
From this playlist:
The good and the bad government – Lorenzetti's frescos in the Siena town hall
https://www.ted.com/talks/anthony_d_romero_this_is_what_democracy_looks_like?referrer=playlist-why_art_is_important_to_democracy&autoplay=true
- Interview – With Klaus Staeck, Artist and Publisher
<https://www.dw.com/en/activist-artist-klaus-staeck-still-provokes-at-80/a-42518822>
- Disney Parks | How-To Draw Cartoons Series
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLflf8xbnbx65Z2oa2F9uqKZxJJn-4Nynr>

Reference za povijest umjetnosti

- *The Allegory of Good and Bad Government*, in Siena's Palazzo Pubblico 1338-1339, Ambrogio Lorenzetti
- *David*, 1501-1504, Michelangelo Buonarroti
- *Liberty Leading the People*, 1830, Eugène Delacroix
- *Nie wieder Krieg!*, (Never again War!), 1924, Käthe Kollwitz, Poster, Chalk and brush lithograph
- *Und Neues Leben Blüht aus den Ruinen* (And New Life Blooms from the Ruins), 1980, Klaus Staeck
- *Guernica*, 1937, Pablo Picasso
- *Dove*, 1949, Pablo Picasso
- *Demokratie ist lustig (Democracy Is Merry)*, 1973, Joseph Beuys
- *Get off your rat's ass and VOTE!*, 2006, Banksy

ZAJEDNO ZA DEMOKRACIJU

Pridruži se zajednoza.eu

Europski
parlament